

Povezanost školskog uspjeha i rizičnih ponašanja srednjoškolaca na internetu

UDK: 371.26:316.624.2-057.874

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 05. 03. 2016.

Doc. dr. sc. Marina Đuranović¹
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za obrazovne studije
marina.duranovic@ufzg.hr

Dr. sc. Irena Klasnić²
Osnovna škola Jurja Habdelića, Velika Gorica
idklasnic@net.hr

Sažetak

Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati povezanost školskog uspjeha i rizičnih ponašanja srednjoškolaca na internetu. Internet snažno djeluje i u velikoj mjeri oblikuje živote svih kategorija stanovništva, od onih najmlađih do onih najstarijih, a količina vremena koju djeca i mladi provode on-line svakodnevno je u porastu.

U ispitivanju je sudjelovalo 2395 ispitanika (1201 učenik prvog razreda srednjih škola, te 1194 učenika trećeg razreda srednjih škola) iz 18 srednjih ško-

¹ Marina Đuranović magistrirala je i doktorirala pedagogiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Objavila je nekoliko znanstvenih radova te sudjelovala na više međunarodnih znanstvenih skupova. Uže područje interesa su joj didaktika, pedagogija slobodnog vremena, školska pedagogija.

² Irena Klasnić magistrirala je i doktorirala pedagogiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu a radi kao učiteljica razredne nastave. Dugogodišnja je vanjska suradnica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Znanstveni interesi su joj u području didaktike i školske pedagogije (individualne karakteristike učenika, odnosi u razrednom odjelu) te slobodno vrijeme djece i mladih.

la Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije. Dobivene su niske negativne korelacije školskog uspjeha na svim kompozitnim varijablama (Zakonom nedozvoljena ponašanja, Osobno i društveno neodgovorno ponašanje, Komuniciranje s nepoznatim osobama, Ponašanje na štetu drugih, Manipuliranje svojim i tuđim podacima).

Podaci prikazani u ovom radu pridonose proširivanju spoznaja o ponašanju srednjoškolaca te mogu pomoći roditeljima, učiteljima i nastavnicima te svim stručnjacima koji se bave prevencijom rizičnih ponašanja djece i mladih na internetu.

Ključne riječi: internet, rizična ponašanja, srednjoškolci, školski uspjeh

Uvod

Internet je mreža koja je suzila svijet, omogućila nam pristup bogatstvu informacija i znanja te potaknula val inovacija i kreativnosti koje su nam promijenile život (Naughton, 2014.). Ta čudesna Mreža mijenja čovjekov pogled na život i svijet, uzrokuje promjene čovjekovog mentalnog ustrojstva, usmjerava i određuje gospodarski, politički i ekonomski rast i razvoj društva, mijenja našu koncepciju zabave, preplavljuje nas informacijama, razotkriva našu privatnost, briše granice između virtualnog i stvarnog svijeta. Nicholas (2011.) ističe kako se Mreža od većine masovnih medija koje nadomješta razlikuje na jedan očigledan i veoma važan način: dvosmjerna je. Interaktivnost, *linkanje*, pretraživost, multimedijalnost, sve te odlike Mreže imaju privlačne prednosti.

Internet snažno djeluje i u velikoj mjeri oblikuje živote svih kategorija stanovništva, od onih najmlađih do onih najstarijih. Količina vremena koju djeca i mladi provode *on-line* svakodnevno je u porastu. Nacionalno istraživanje u SAD-u navodi rezultate istraživanja prema kojima je prosječno korištenje medija djece u dobi između 8 i 18 godina 7 sati i 38 minuta svaki dan (Agarwal i Dhanasekaran, 2012.). Veliki broj današnje djece i mladih ni ne sjeća se vremena u kojem nije postojao *Instant Messaging* (IM), *MySpace*, *Facebook*, mobitel, *e-mail*, blog (Siegle, 2010.). U svojim ranim počecima internet je korišten za povezivanje znanstvenika u svrhu izrađivanja različitih znanstvenih i vojnih projekata, a danas je on mjesto susreta, komuniciranja, druženja, a za mnoge i življenja u virtualnom svijetu. Schmidt (2014.) ga naziva najvećim prostorom na svijetu kojim nitko ne vlada. Internet možemo usporediti s novčićem koji ima lice i naličje-svoju dobru stranu s velikim brojem korisnih i kvalitetnih informacija, edukativnih i zabavnih sadržaja, različitih servisa i aplikacija koje nam olakšavaju i uveseljavaju život, ali koji ima i svoju lošiju stranu

s neprimjerenim i neprovjerenim informacijama i sadržajima koji mogu biti štetni i ugrožavajući za fizički i psihički integritet djece i mladih. Postojanje ove lošije strane Interneta s neprikladnim i rizičnim sadržajem nije iznenađujuće budući da na Internetu informacije i sadržaje može objavljivati bilo tko u bilo kojem trenutku bez ikakve odgovornosti i cenzure. Svakako da nije teško naslutiti da su ove tzv. *rizične* stranice Interneta upravo djeci i mladima najzanimljivije. Nažalost, one su svakodnevno sve brojnije, a načini uznemiravanja, ugrožavanja i zlostavljanja djece putem interneta sve su sofisticiraniji. U znanstvenoj literaturi kao izrazito rizični sadržaji, odnosno internetske stranice neprimjerene i štetne za djecu i mlade navode se one koje promoviraju kupovinu i konzumiranje alkohola, narkotika i duhanskih proizvoda, pornografske stranice koje potiču seksualno neodgovorno ponašanje, stranice koje navode na kockanje i klađenje, koje potiču na objavljivanje osobnih podataka, stranice koje šire agresivnost, rasnu i nacionalnu netrpeljivost (Ackers, 2012.; Braun-Courville i Rojas, 2009.; Cameron i sur., 2005.; Griffiths i Barnes, 2008.; Guan i Subrahmanyam, 2009.; Nilan i sur., 2015.; Olason i sur. 2011.; Patchin i Hinduja, 2006.; Peter i Valkenburg, 2006.; Price i Dalgleish, 2010.; Savoldi i Ferraz de Abreu, 2016.; Ybarra i Mitchell, 2005.; Valkenburg i Soeters, 2001.).

Evidentno je da veliku opasnost predstavljaju i internetske komunikacijske aplikacije koje, između ostaloga, omogućavaju i direktnu komunikaciju s nepoznatim ljudima koji ih mogu nagovoriti i na osobni susret. Osim toga, pomoću komunikacijskih aplikacija se klasično, fizičko zlostavljanje iz stvarnoga života i svijeta prenijelo u virtualni svijet (Cassidy, Faucher i Jackson, 2013.; Olweus, 2012.; Shapka i Law, 2013.; Wong-Lo i Bullock, 2011.). Virtualno nasilje toliko je moćno jer se može događati i kod kuće pa stoga može doprijeti do djece na onome mjestu koje su nekada smatrali najsigurnijim (Tapscott, 2012.).

Willard (2007., prema Siegle, 2010.) razlikuje sljedeće oblike internetskog zlostavljanja:

- *on-line* sukobi pomoću elektronskih poruka s agresivnim i vulgarnim jezikom
- opetovano slanje neugodnih i uvredljivih poruka
- slanje ili objavljivanje glasina o nekoj osobi koje joj mogu narušiti ugled ili prijateljske odnose s drugima
- predavljanje kao netko drugi ili objavljivanje materijala u ime druge osobe
- dijeljenje tajnih i neugodnih informacija ili slika *on-line*
- postavljanje na internetske stranice nećijih tajnih i neugodnih informacija
- namjerno i okrutno isključivanje osobe iz neke grupe i slično
- intenzivno uznemiravanje i klevetanje koje uključuje prijetnje i stvara značajan strah

Weinstein i Selman (2014.) tvrde da *on-line* lažno predstavljanje, osobni napadi, javno sramoćenje i poniženje predstavljaju društvenu zloću i okrutnost koja vlada u digitalnom svijetu. I nije lako boriti se kada šest od deset tinejdžera nad kojima se vrši nasilje to ne kaže svojim roditeljima. Učinci virtualnog nasilja kreću se u rasponu od problema u školi, uključujući loše ocjene, preko uznemirenosti, depresije i usamljenosti do zdravstvenih problema poput glavobolje, bolova u trbuhu i nedostatka teka (Selfhout i sur., 2009.; Tapscott, 2012.). Nažalost, svake godine sve je veći broj djece i mladih koji zbog virtualnog zlostavljanja počine i samoubojstvo (Bauman, Toomey i Walker, 2013.). Međutim, općepoznata je činjenica da je ponašanje adolescenata pod velikim utjecajem vršnjaka, roditelja i učitelja. Hinduja i Patchin (2013.) proveli su istraživanje kojim su željeli utvrditi u kojoj mjeri vršnjaci, roditelji i učitelji utječu na odluku adolescenata o (ne)sudjelovanju u internetskom zlostavljanju. Prema rezultatima istraživanja provedenom na uzorku od oko 4400 adolescenata internetsko zlostavljanje povezano je s percepcijom adolescenata o ponašanju njihovih prijatelja te mogućim sankcijama od strane odraslih. Naime, adolescenti koji su vjerovali da su mnogi njihovi prijatelji uključeni u nasilničko ponašanje i internetsko zlostavljanje izjavili su kako bi im se vjerojatno i sami priključili. U isto vrijeme, ispitanici koji su vjerovali da postoji mogućnost da će biti sankcionirani od strane odraslih zbog sudjelovanja u internetskom zlostavljanju izjavili su da je manja vjerojatnost da će u njemu sudjelovati.

Luciana (2010.) ističe da korištenje računala i interneta ima i svoje prednosti, ali i mane. Navedena autorica iznosi neke od njih.

Prednosti:

- jednostavan pristup velikoj količini informacija
- brza informiranost o događajima diljem svijeta
- privlačna alternativa u trošenju slobodnog vremena
- poboljšanje kognitivnih sposobnosti
- jačanje samopouzdanja
- smanjenje dosade, a kratkoročno i depresije
- povećanje broja prijatelja iz *chat* usluge
- bijeg od stvarnosti u drugi svijet

Nedostaci:

- preopterećenost informacijama
- mogućnost stvaranja ovisnosti o internetu
- zapostavlja se komunikacija *licem u lice*
- smanjuje se broj učenika koji se uključuju u obrazovne programe
- javljaju se problemi s vidom, glavobolja i bolovi u leđima

- kontinuiran umor uslijed nedostatka sna
- smanjena fizička aktivnost
- niska razina obiteljske komunikacije
- smanjena društvena aktivnost adolescenata
- dugoročno je moguće povećanje depresivnosti i usamljenosti.

Upravo stoga što mogu uzrokovati dugoročne i ozbiljne posljedice na živote djece i mladih, negativni i štetni sadržaji interneta znatno su više u središtu interesa istraživača nego njegove pozitivne i dobre strane.

Livazović (2012.) je proveo vrlo zanimljivo istraživanje čiji je cilj bio ispitati odnos povezanosti medija s rizičnim ponašanjima adolescenata na uzorku od 735 učenika 2. i 3. razreda srednjih škola (gimnazije i strukovne škole). U istraživanju su sudjelovali učenici gimnazija, trogodišnjih i četverogodišnjih strukovnih škola iz Osijeka, Belog Manastira, Đakova i Našica. Prema rezultatima istraživanja negativni sadržaji najviše privlače učenike trogodišnjih strukovnih škola, a najmanje gimnazijalce koji su pak najskloniji obrazovnim sadržajima. Učenici najnižih školskih postignuća značajno su najskloniji negativnim sadržajima, značajno su agresivniji, koriste najviše opijata, skloniji su rizičnom rodnom ponašanju i apsentiranju iz škole.

U znanstvenoj literaturi može se naći više različitih definicija za termin *rizična ponašanja*, a jedna od njih glasi da je rizično ponašanje svako ono koje je opasno i pogibeljno. Takvo ponašanje može ugroziti samu osobu ili pojedinca i/ili grupu u okolišu (Nazor, Sunko i Šandrović-Mucalo, 2002.). Prema navedenoj definiciji, a za potrebe ovog rada, rizična ponašanja djece i mladih na internetu definirat ćemo kao sva ona opasna i pogibeljna ponašanja koja mogu ugroziti njihovu tjelesnu, emocionalnu i socijalnu dobrobit.

Ybarra i Mitchell (2007.) proveli su istraživanje o ponašanju adolescenata na Internetu te su u rizike koji se mogu pojaviti njegovim korištenjem uvrstili: otkrivanje osobnih informacija, agresivno ponašanje, razgovor s nepoznatim osobama, aktivnosti vezane uz seksualno ponašanje te skidanje (*download*) materijala s interneta. Valja naglasiti da je „evidentan brzi porast udjela učenika koji svakodnevno pristupaju internetu i trajanje dnevne prisutnosti na toj mreži“ (Puharić i sur., 2014., 367).

Školski uspjeh definira se kroz dvije perspektive: vanjsku i unutarnju. Vanjska perspektiva odnosi se na akademski uspjeh, tj. na školske ocjene, a unutarnja perspektiva odnosi se na unutarnji doživljaj djece, tj. na subjektivnu procjenu vlastitog uspjeha na akademskom, osobnom i interpersonalnom planu (Bašić i Krančelić-Tavra, 2004., prema Buljubašić Kuzmanović i Botić, 2012.). U našem istraživanju školski uspjeh smo iskazali kroz opći uspjeh na kraju protekle školske godine te smo ga koristili kao objektivni pokazatelj postignuća učenika.

Autorice Carević, Mihalić i Sklepić (2014.) provele su istraživanje na uzorku od 201 ispitanika iz srednjih škola u Međimurskoj županiji te su utvrdile da prekomjerno korištenje interneta može, ali i ne mora negativno utjecati na školski uspjeh ispitanika. Nadalje, korelacijskom analizom ukazale su na postojanje sukladnog rasta vrijednosti između vremena provedenog na internetu i zanemarivanja školskih obaveza.

Pretragom literature i na osnovi uvida u prethodno navedena istraživanja uočena je nedostatnost znanstvenih istraživanja u Republici Hrvatskoj na temu povezanosti rizičnih ponašanja srednjoškolaca na internetu i njihovog školskog uspjeha. Upravo stoga cilj ovog istraživanja je provjeriti povezanost rizičnog ponašanja mladih na Internetu s obzirom na školski uspjeh.

Metodologija

Problemi

Ovim istraživanjem istaknuli smo sljedeće probleme:

1. Ispitati povezanost rizičnih ponašanja srednjoškolaca na internetu i školskog uspjeha.
2. Provjeriti povezanost školskog uspjeha srednjoškolaca s načinom provođenja slobodnog vremena.
3. Provjeriti povezanost školskog uspjeha srednjoškolaca s učestalošću korištenja interneta za druženje s prijateljima.
4. Provjeriti povezanost školskog uspjeha srednjoškolaca s dnevnim provođenjem vremena na internetu.

Hipoteze

U radu su postavljene četiri hipoteze:

- H1 – Postoji povezanost rizičnih ponašanja na internetu i školskog uspjeha srednjoškolaca pri čemu su takva ponašanja karakterističnija za učenike koji postižu niži školski uspjeh.
- H2 – Način provođenja slobodnog vremena u korelaciji je sa školskim uspjehom srednjoškolaca.
- H3 – Učestalost korištenja interneta za druženje s prijateljima u korelaciji je sa školskim uspjehom srednjoškolaca.
- H4 – Duljina dnevnog provođenja vremena na internetu u korelaciji je sa školskim uspjehom srednjoškolaca.

Ispitanici

Istraživanje je provedeno u 18 srednjih škola Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije s učenicima prvih i trećih razreda, a obuhvaćene su gimnazije, strukovne trogodišnje i četverogodišnje škole. U istraživanju je sudjelovalo 2395 ispitanika (1201 učenik prvih razreda srednjih škola, te 1194 učenika trećih razreda srednjih škola). Muških ispitanika bilo je 49,4% (n=1182), a ženskih 50,6% (n=1213).

Prije provođenja istraživanja dobivena je suglasnost ravnatelja svih škola koje su sudjelovale u istraživanju. Istraživanjem su obuhvaćeni svi učenici koji su u trenutku ispitivanja nazočili nastavi, te čiji su roditelji dali pismenu suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Instrument

Upitnikom su prikupljeni socio-demografski podaci o učenicima (rod, vrsta škole, razred, zaposlenost oca i majke). Učenici su trebali napisati s kojim općim uspjehom su završili prošlu školsku godinu.

Za potrebe ovog istraživanja konstruirana je skala koja se sastojala od 22 čestice kojima se mjere rizična ponašanja na internetu. Ispitanici su trebali na skali Likertova tipa s pet stupnjeva (1-nikad, 2-rijetko, 3-ponekad, 4-često, 5-vrlo često) procijeniti u kojoj se mjeri tvrdnje na skali podudaraju s njihovim ponašanjem na Internetu. Skala rizičnih ponašanja na internetu nastala je na temelju proučavanja relevantne literature iz ovog područja (Braun-Courville i Rojas, 2009.; Cameron i sur., 2005.; Griffiths i Barnes, 2008.; Guan i Subrahmanyam, 2009.; Li, 2010.; Peter i Valkenburg, 2006.; Valkenburg i Soeters, 2001.; Young, 2009.).

Učenicima su postavljena i tri pitanja višestrukog izbora u kojima su trebali odabrati jedan od ponuđenih odgovora.

Postupak

Ispitivanje je bilo anonimno i dobrovoljno. Provedeno je grupno, tijekom redovite nastave, na satu razrednika. Ispitanicima je usmeno objašnjena svrha istraživanja, a na svakom upitniku bile su navedene upute za rješavanje. Tijekom istraživanja poštile su se odredbe Etičkog kodeksa istraživanja s djecom (Ajduković i Kolesarić, 2003.). Istraživanje je provedeno tijekom školske godine 2014./2015.

Rezultati i rasprava

Tablica 1. Distribucija varijable školski uspjeh

Školski uspjeh	Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
1	31	1,3	1,3
2	75	3,1	4,4
3	740	30,9	35,3
4	949	39,6	74,9
5	600	25,1	100,0
Ukupno	2395	100,0	

Prema školskom uspjehu na kraju prošle školske godine učenici su podijeljeni u pet kategorija (pri čemu 1 predstavlja učenike koji su ponavljali razred, a 5 učenike koji su s odličnim uspjehom završili prethodni razred) (Tablica1).

Iz Tablice 1 vidljivo je da je najmanji postotak srednjoškolaca imao negativan opći uspjeh (1,3%) dok ih je najveći postotak imao vrlo dobar školski uspjeh (39,6%).

U Tablici 2 nalaze se osnovni deskriptivni rezultati skale. Na svakoj čestici postignut je maksimalan raspon što implicira da čestice dobro pokrivaju spektar mogućih odgovora, od krajnje negativne do krajnje pozitivne učeničke procjene rizičnih ponašanja na Internetu. Vidimo da je najniže procijenjena čestica 3. *Postavljaš na internet priče, slike i šale o drugoj osobi koje bi mogle naštetiti njezinom ugledu.* (M=1,10) dok je najviše procijenjena čestica 14. *Kopiraš filmove, glazbu ili programsku opremu bez plaćanja naknade.* (M=3,10). Srednjoškolci, među svim česticama, najmanje prakticiraju objavljivati priče, slike i šale o drugima koje bi za cilj imale štetan utjecaj na ugled dotične osobe. Aktivnost srednjoškolaca usmjerena je na gledanje filmova i slušanje glazbe, ali treba naglasiti da se to realizira bez plaćanja naknade čime se krše odredbe zakona i povređuju autorska prava. Najveća standardna devijacija postignuta je na čestici 21. *Posjećuješ internetske stranice s pornografskim sadržajem.* što ukazuje na najveće raspršenje procjene srednjoškolaca upravo na ovoj čestici implicirajući da postoji znatan dio učenika koji nikad ili gotovo nikad ne posjećuje stranice na kojima se prikazuju pornografski sadržaji, ali i da postoji i znatan broj srednjoškolaca koji to običava raditi prilično često.

S obzirom na upitnost ispunjenja preduvjeta o normalnoj distribuciji za utvrđivanje povezanosti između varijabli korišten je neparametrijski koeficijent rangova tj. Spearmanov koeficijent korelacije. Kao što smo pretpostavljali, na gotovo svim česticama utvrđena je negativna povezanost što znači da učestalija rizična ponašanja na Internetu prati niži školski uspjeh (Tablica 3). Valja istaknuti da se radi o vrlo

Tablica 2. Deskriptivne vrijednosti rezultata na česticama

Čestica	Min	Max	M	SD
1 Objavljuješ osobne podatke, fotografije sebe ili članova svoje obitelji i prijatelja bez njihove suglasnosti.	1	5	2,12	1,05
2 Šalješ putem elektroničke pošte uznemirujuće ili prijeteće poruke.	1	5	1,17	,56
3 Postavljaš na internet priče, slike i šale o drugoj osobi koje bi mogle naštetiti njezinom ugledu.	1	5	1,10	,44
4 Mijenjaš nadimak na <i>chatu</i> drugoj osobi.	1	5	1,20	,63
5 Otvaraš grupe na Fb s ciljem ismijavanja ili vrijeđanja drugih.	1	5	1,14	,59
6 Šalješ viruse drugim osobama.	1	5	1,13	,58
7 Na internetu komuniciraš s nepoznatim osobama.	1	5	2,03	1,12
8 Predstavljáš se na internetu tuđim imenom.	1	5	1,27	,76
9 Posjećuješ internetske stranice koje promoviraju suicidalna ponašanja.	1	5	1,21	,66
10 Zbog interneta zanemaruješ školske obveze.	1	5	2,42	1,14
11 Odgovaraš na elektroničke poruke nepoznatih osoba.	1	5	1,68	1,00
12 Posjećuješ virtualne pričaonice (<i>chat</i>) koje nemaju moderatora.	1	5	1,55	1,00
13 Lažeš o svojim godinama da bi pristupio nekoj stranici na internetu.	1	5	2,09	1,34
14 Kopiraš filmove, glazbu ili programsku opremu bez plaćanja naknade.	1	5	3,10	1,56
15 Odlaziš u <i>privatnu sobu</i> na prijedlog nepoznate osobe s <i>chat-a</i> .	1	5	1,28	,79
16 Odlaziš na sastanak s nepoznatom osobom koju si upoznao putem Interneta.	1	5	1,35	,83
17 Kockaš se putem Interneta.	1	5	1,42	1,03
18 Blokiraš ili isključuješ druge iz neke grupe s ciljem njihove izolacije.	1	5	1,45	,90
19 Posjećuješ internetske stranice koje nude prodaju narkotika.	1	5	1,18	,69
20 Posjećuješ internetske stranice koje promoviraju nasilje.	1	5	1,32	,87
21 Posjećuješ internetske stranice s pornografskim sadržajem.	1	5	2,21	1,61
22 Posjećuješ internetske stranice koje potiču rasnu i nacionalnu netrpeljivost.	1	5	1,23	,74

Tablica 3. Spearmanovi koeficijenti korelacije između školskog uspjeha srednjoškolaca i čestica

Spearmanov rho uspjeh	Čestica																					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Stat. znač. (dvosmjerno)	,001	,003	,005	,050	,000	,000	,000	,029	,000	,051	,000	,001	,010	,684	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
Koeficijent korelacije	-,069**	-,061**	-,058**	-,040*	-,105**	-,076**	-,135**	-,045*	-,079**	-,040	-,106**	-,065**	,052*	,008	-,118**	-,143**	-,171**	-,086**	-,109**	-,126**	-,176**	-,083**

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

niskim korelacijama, ali uglavnom statistički značajnima. Najveća negativna povezanost školskog uspjeha postignuta s česticom 21. *Posjećuješ internetske stranice s pornografskim sadržajem.* ($\rho = -0,176$). Dakle, učenici nižeg školskog uspjeha učestalije posjećuju internetske stranice na kojima se nalaze neprimjereni sadržaji pornografske prirode. Pozitivna povezanost školskog uspjeha srednjoškolaca i čestica postignuta je na samo dvije čestice: 13. *Lažeš o svojim godinama da bi pristupio nekoj stranici na Internetu.* i 14. *Kopiraš filmove, glazbu ili programsku opremu bez plaćanja naknade.* Za srednjoškolce koji postižu bolji školski uspjeh karakterističnije je (nego za one koji postižu niži školski uspjeh) laganje o godinama starosti. Oni se prezentiraju starijima kako bi imali pristup internetskim stranicama kojima žele, a taj pristup je uvjetovan određenom dobnom granicom. Primamljivost anonimnosti, nedostatak odgovornosti i kreiranje fiktivnog identiteta adolescentima nudi mogućnost predstavljanja sebe u nekom poželjnijem svjetlu, a tu mogućnost neki srednjoškolci iskoriste. Na čestici 14. (*Kopiraš filmove, glazbu ili programsku opremu bez plaćanja naknade.*) postignuta je najmanja povezanost te tek kao indiciju promatramo podatak da učenici koji postižu bolji školski uspjeh češće bez naknade kopiraju filmove, glazbu ili programsku opremu.

Kako bi se zadovoljio element parsimonije set od 22 varijable sublimirali smo na 5 kompozitnih varijabli. Pristupili smo izradi kompozitnih varijabli jer nije dobivena interpretabilna faktorska struktura upitnika tj. interpretabilni faktori. (Tablica 4)

Kao što je vidljivo iz Tablice 5, postoji negativna povezanost između školskog uspjeha srednjoškolaca i svih pet kompozitnih varijabli. Valja naglasiti da je povezanost niska, ali statistički značajna. Zbog toga zaključujemo da postoji povezanost rizičnih ponašanja na Internetu i školskog uspjeha srednjoškolaca pri čemu su

Tablica 4. Kompozitne varijable i brojevi čestica

KOMPOZITNA VARIJABLA	ČESTICE
Zakonom nedozvoljena ponašanja	14, 17, 19, 20, 21, 22
Osobno i društveno neodgovorno ponašanje	1, 9, 10, 12
Komuniciranje s nepoznatim osobama	7, 11, 15, 16
Ponašanje na štetu drugih	2, 3, 5, 18
Manipuliranje svojim i tuđim podacima	4, 6, 8, 13

Tablica 5. Korelacije školskog uspjeha i kompozitnih varijabli (N=2395)

	uspjeh	Zakonom nedozvoljene aktivnosti	Ugrožavanje osobne sigurnost i obveza	Komuniciranje s nepoznatim osobama	Agresivnost prema drugima	Manipuliranje svojim i tuđim podacima
uspjeh Pearsonov koeficijent korelacije	1	-,147**	-,108**	-,173**	-,106**	-,041*
Stat. znač. (dvosmjer.)		,000	,000	,000	,000	,045

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

takva ponašanja karakterističnija za učenike koji ostvaruju niži školski uspjeh te prihvaćamo H1. Najveća povezanost ostvarena je između nižeg školskog uspjeha i kompozitne varijable *Komuniciranje s nepoznatim osobama*. Čini se da je potreba za komuniciranjem kod adolescenata jača od osjećaja opreza i nepovjerenja prema nepoznatim osobama te da srednjoškolci nekritički pristupaju takvim situacijama. Takvo ponašanje donosi sa sobom brojne rizike i potencijalne opasnosti, čega djeca i mladi često nisu svjesni razmišljajući da su svi ljudi dobri i imaju poštene namjere. Nažalost, to često nije tako. Zbog toga, ovaj podatak treba ozbiljno razmotriti i poduzeti preventivne mjere kako bi se neželjeni učinci komunikacije s nepoznatim osobama sveli na minimum.

Nadalje, srednjoškolcima su u upitniku postavljena i tri pitanja višestrukog izbora u kojima su trebali odabrati jedan od ponuđenih odgovora (*Kako najčešće provodiš slobodno vrijeme?, Koliko često koristiš Internet za druženje s prijateljima (Facebook, MySpace, Tweeter, skype i sl.)? Koliko prosječno sati dnevno u slobodno vrijeme koristiš Internet?*).

Kvalitetno provođenje slobodnog vremena nudi brojne mogućnosti za tjelesni i psihički razvoj mlade osobe. Kako mladi provode slobodno vrijeme i koliki značaj ima Internet u slobodnom vremenu mladih? Želeći odgovoriti na to pitanje, ispitani-

Tablica 6. Način provođenja slobodnog vremena

Kako najčešće provodiš slobodno vrijeme?	Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
gledam televizijski program	200	8,4	8,4
pretražujem internet	368	15,4	23,7
šaljem sms poruke	48	2,0	25,7
čitam knjige ili časopise	50	2,1	27,8
bavim se sportom	377	15,7	43,5
slušam glazbu	287	12,0	55,5
dodatno se obrazujem	61	2,5	58,1
bavim se hobbijem	46	1,9	60,0
družim se s prijateljima	168	7,0	67,0
družim se s prijateljima putem društvenih mreža	567	23,7	90,7
nešto drugo	223	9,3	100,0
ukupno	2395	100,0	

cima smo ponudili 11 mogućih odgovora. Najveći postotak srednjoškolaca slobodno vrijeme provodi družeći se s prijateljima putem društvenih mreža (23,7%), a zatim slijede bavljenje sportom (15,7%) i pretraživanje interneta (15,4%) (Tablica 6). Dobivene rezultate možemo protumačiti time da je za srednjoškolce daleko najvažniji način provođenja slobodnog vremena druženje s prijateljima, ali ne fizički u realnom svijetu (samo 7% ispitanika izjasnilo se da slobodno vrijeme najčešće provode družeći se s prijateljima) već se druže putem društvenih mreža. Ovako visoki rezultat upućuje na iznimnu važnost interneta u životu srednjoškolaca, ali i problematizira nedostatak bliskih socijalnih kontakata uživo. Adolescenti ostvaruju virtualna prijateljstva kako bi zadovoljili potrebu za pripadanjem, podrškom, pomoći i prihvaćanjem (Mesch i Talmud, 2006.). Vjerojatno je adolescentima jednostavnije komunicirati i sigurnije (prema njihovim mjerilima) povjeriti se nekome *on-line* nego se izložiti mogućem nerazumijevanju i kritici prijatelja u stvarnom svijetu. Druženje u virtualnom svijetu, sklapanje *cyber-poznanstava* može biti neželjeni odmak od realnog okruženja, bijeg u idiličan svijet bez obveza i odgovornosti koji mladim ljudima nudi primamljive mogućnosti, ali i rizične situacije. Valja naglasiti da virtualna komunikacija ne mora uvijek biti negativna nego može pomoći mladima, osobito sramežljivima i niskog samopoštovanja (Bilić, 2013.; McKenna i sur., 2002.).

Budući da najveći postotak učenika slobodno vrijeme provodi družeći se s prijateljima putem društvenih mreža ispitali smo koliko učestalo to čine. Izuzetno visoki postotak srednjoškolaca, njih 72,5%, više puta dnevno kontaktira s prijateljima putem Interneta (Tablica 7). Dobiveni rezultat može se obrazložiti lakom dostupnošću

Tablica 7. Učestalost korištenja Interneta za druženje s prijateljima

Koliko često koristiš Internet za druženje s prijateljima?	Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
ne koristim ga	92	3,8	3,8
jednom dnevno	60	2,5	6,3
više puta dnevno	182	7,6	14,0
jednom tjedno	323	13,5	27,4
2-3 puta tjedno	1737	72,5	100,0
ukupno	2395	100,0	

Tablica 8. Dnevno prosječno vrijeme srednjoškolaca provedeno na internetu

Dnevno prosječno vrijeme koje provodim na internetu	Frekvencija	Postotak	Kumulativni postotak
manje od sat vremena	346	14,4	14,4
do 2 sata	906	37,8	52,3
3-5 sati	749	31,3	83,5
više od 5 sati	394	16,5	100,0
ukupno	2395	100,0	

prijatelja putem društvenih mreža koja se može ostvariti od kuće, u sredstvima javnog prijevoza, na ulici, u školi... Osim toga, takvo komuniciranje može biti glasovno, slikovno, video snimkom, pisanom porukom. Za to nije više nužno računalo, danas je Internet dostupan putem gotovo svakog mobilnog uređaja. Mogućnost spajanja na Internet omogućava besplatnu komunikaciju na daljinu. To bi također mogao biti faktor koji ovakvu komunikaciju čini vrlo prihvatljivom i pogodnom.

Interesiralo nas je koliko vremena dnevno srednjoškolci provode koristeći internetske usluge. Utjecaj medija veći je od utjecaja ostalih odgojno-obrazovnih čimbenika kao što su obitelj, škola ili fakultet (Putnik i Bošković, 2015.). U Tablici 8 vidljivo je da najveći postotak učenika na internetu dnevno provodi do 2 sata (37,8%), a izuzetno je visok i postotak srednjoškolaca koji se čak 3-5 sati dnevno koriste internetskim uslugama. Najmanji je postotak učenika koji manje od sat vremena dnevno provode na internetu. Zabrinjavajući podatak je da čak 16,5% ispitanika više od 5 sati dnevno provede služeći se internetom. Ovaj podatak otvara brojna pedagoška pitanja kao npr.: Koliko vremena preostaje tim učenicima za učenje i domaće zadaće? Koje su moguće posljedice za zdravlje zbog pretjeranog sjedenja i korištenja računala? Znaju li roditelji tih učenika koliko vremena njihova djeca provode služeći se internetom?

Tablica 9. Povezanost školskog uspjeha s načinom provođenja slobodnog vremena, učestalošću korištenja interneta za druženje s prijateljima i dnevnom prosječnim vremenom provedenim na Internetu (N=2395)

	Način provođenja slobodnog vremena	Učestalost korištenja Interneta za druženje s prijateljima	Dnevno prosječno vrijeme provedeno na Internetu
uspjeh			
Pearsonov koeficijent korelacije	-,037	,035	-,051*
Stat. znač. (dvosmjerno)	,071	,086	,013

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Rezultati povezanosti navedenih varijabli i školskog uspjeha prikazani su u Tablici 9.

Iz provedenih analiza moguće je zaključiti da postoji niska povezanost načina provođenja slobodnog vremena, učestalosti korištenja interneta za druženje s prijateljima i duljini dnevnog prosječnog vremena provedenog na Internetu sa školskim uspjehom. Negativna povezanost postignuta je na varijabli *Način provođenja slobodnog vremena* i *Dnevno prosječno vrijeme provedeno na Internetu*. Pozitivna povezanost školskog uspjeha postignuta je na varijabli *Učestalost korištenja Interneta za druženje s prijateljima*. Dakle, učenici koji postižu bolji uspjeh u školi češće Internet koriste za druženje s prijateljima za razliku od učenika koji u školi postižu lošiji uspjeh i rjeđe koriste Internet za istu svrhu. Moguće objašnjenje dobivenih podataka je da su učenici koji postižu bolji uspjeh usmjereniji na kontaktiranje s prijateljima jer češće razmjenjuju informacije, dogovaraju se i pripremaju za nastavu pa i usluge Interneta učestalije koriste.

Vidljivo je da postoji niska negativna povezanost između školskog uspjeha i dnevnog vremena koje srednjoškolci provode na internetu. Učenici koji u školi postižu slabiji uspjeh više vremena svakodnevno provode koristeći Internet. Pretpostavljamo da internet nažalost ne koriste u obrazovne svrhe nego prakticiraju rizična ponašanja. Na taj način, ne koristeći pozitivne mogućnosti interneta za saznavanje novih korisnih informacija oni ne pospješuju svoja obrazovna postignuća, već naprotiv. Ovakvo razmišljanje potvrđuje istraživanje koje su proveli Živković i Maršić (2014.) o povezanosti učeničkog pretraživanja nastavnih sadržaja na internetu, korištenja interneta u slobodno vrijeme i za zabavu sa školskim uspjehom. Prema rezultatima njihovog istraživanja utvrđena je statistički značajna povezanost između školskog uspjeha i korištenja interneta u većini nastavnih predmeta. U prosjeku, učenici s boljim školskim uspjehom više koriste internet za svladavanje školskog gradiva, a učenici sa slabijim školskim uspjehom manje.

Rijavec, Raboteg-Šarić i Franc (1999.) ističu da učenici nižega samopoštovanja obično imaju lošiji školski uspjeh, a upravo kod tih učenika postoji statistički značajna povezanost s vremenom koje provode na internetu. Možda je to njima način da naprave odmak od frustrirajućeg realnog okruženja, Internet im postaje prostor u kom se osjećaju uspješno i kompetentno te znatan dio vremena provode *on-line*.

Drugom hipotezom pretpostavljeno je kako način provođenja slobodnog vremena korelira sa školskim uspjehom srednjoškolaca. Budući da statistički značajna razlika nije pronađena, hipoteza se ne prihvaća.

Trećom hipotezom pretpostavljeno je kako je učestalost korištenja Interneta za druženje s prijateljima u korelaciji sa školskim uspjehom srednjoškolaca. Statistički značajna razlika nije dobivena te se H3 ne prihvaća.

Statistički značajnim pokazalo se samo *Dnevno prosječno vrijeme* koje srednjoškolci provode na Internetu ($r = -0,051$) stoga prihvaćamo H4 da postoji povezanost školskog uspjeha srednjoškolaca s dnevnim prosječnim vremenom provedenim na Internetu.

Zaključak

Rezultati istraživanja rizičnih ponašanja srednjoškolaca na internetu s obzirom na školski uspjeh pokazuju negativne korelacije školskog uspjeha na svim kompozitnim varijablama. Negativna povezanost školskog uspjeha s rizičnim ponašanjima na internetu pokazala se na 20 čestica (osim na česticama 13. *Lažeš o svojim godinama da bi pristupio nekoj stranici na internetu.* i 14. *Kopiraš filmove, glazbu ili programsku opremu bez plaćanja naknade.*). Za navedene čestice Spearmanov koeficijent korelacije bio je pozitivan, a na čestici 14. zanemarivo nizak ($\rho = 0,008$). Valja još jednom istaknuti da su sve postignute negativne korelacije bile niske, ali uglavnom statistički značajne te smatramo da dobiveni rezultati nisu nevažni.

Srednjoškolci najčešće provode slobodno vrijeme družeći se s prijateljima putem društvenih mreža te se gotovo tri četvrtine ispitanika izjašnjava da više puta dnevno koristi internet za komuniciranje s prijateljima. Tijekom dana, družeći s prijateljima putem interneta, 37,8% ispitanika provede do 2 sata, a 31,3% srednjoškolaca čak 3 do 5 sati. Rezultati našeg istraživanja upućuju da postoji niska povezanost načina provođenja slobodnog vremena, učestalosti korištenja interneta za druženje s prijateljima i duljini dnevnog provođenja vremena na internetu sa školskim uspjehom pri čemu se statistički značajnim pokazalo *Dnevno prosječno vrijeme* koje srednjoškolci provode na internetu. Negativna povezanost ostvarena je na varijablama *Način provođenja slobodnog vremena* i *Dnevno prosječno vrijeme provedeno na internetu* dok

je pozitivna povezanost školskog uspjeha postignuta na varijabli *Učestalost korištenja Interneta za druženje s prijateljima*.

Kao nedostatak ovog istraživanja valja istaknuti da nismo uzimali u obzir komuniciraju li učenici putem interneta sa stvarnim ili virtualnim prijateljima što bi ovaj fenomen dodatno pojasnilo te predlažemo da se prilikom provođenja budućih istraživanja ovaj podatak uzme u obzir.

Zaključno, ovo istraživanje (iako su dobivene korelacije niske) općenito ukazuje na negativnu povezanost rizičnih ponašanja na internetu i školskog uspjeha učenika srednjih škola, a taj podatak ne bi trebalo zanemariti. Stoga, ciljana skupina, u prvom redu, trebaju biti učenici koji postižu niži školski uspjeh. Potrebno je razmisliti o potrebi uvođenja (barem izbornih) kolegija za buduće učitelje i nastavnike na kojima bi se osiguralo stjecanje znanja i kompetencija za osposobljavanje djece i mladih za pedagoški osmišljeno provođenje slobodnog vremena i preveniranje rizičnih ponašanja na internetu.

Literatura

- Ackers, M. J. (2012.). Cyberbullying: through the eyes of children and young people. *Educational Psychology in Practice*, 28(2), 141-157.
- Agarwal, V. i Dhanasekaran, S. (2012.). Harmful Effects of Media on Children and Adolescents. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*, 8(2), 38-45.
- Ajduković, M. i Kolesarić, V. (ur.) (2003.). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži; Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske.
- Bauman, S., Toomey, G. i Walker, J. L. (2013.). Associations among bullying, cyberbullying, and suicide in high school students. *Journal of Adolescence*, 36(2), 341-350.
- Bilić, V. (2013.). Adolescentska stvarna i virtualna prijateljstva: uloga socijalne podrške, nekih individualnih karakteristika i školskih varijabli. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 49 (2), 1-16.
- Braun-Courville, D. K. i Rojas, M. (2009.). Exposure to sexually explicit web sites and adolescent sexual attitudes and behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 45(2), 156-162.
- Buljubašić Kuzmanović, V. i Botić, T. (2012.). Odnos školskog uspjeha i socijalnih vještina kod učenika osnovne škole. *Život i škola*, 27(1), 38-54.
- Cameron, K. A., Salazar, L. F., Bernhardt, J. M., Burgess-Whitman, N., Wingood, G. M. i DiClemente, R. J. (2005.). Adolescents' experience with sex on the web: Results from online focus groups. *Journal of Adolescence*, 28(4), 535-540.
- Carević, N., Mihalić, M. i Sklepić, M. (2014.). Ovisnost o Internetu među srednjoškolcima. *Socijalna politika i socijalni rad*, 2(1), 64-81.
- Cassidy, W., Faucher, C. i Jackson, M. (2013.). Cyberbullying among youth: A comprehensive review of current international research and its implications and application to policy and practice. *School Psychology International*, 34(6), 575-612.

- Griffiths, M. D. i Barnes, A. (2008.). Internet gambling: an online empirical study among student gamblers. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 6(2), 194-204. doi: 10.1007/s11469-007-9083-7
- Guan, S-S. A. i Subrahmanyam, K. (2009.). Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22(4), 351-356.
- Hinduja, S. i Patchin, J. W. (2013.). Social Influences on Cyberbullying Behaviors Among Middle and High School Students. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 711-722.
- Li, Q. (2010.). Cyberbullying in High Schools: A Study of Students' Behaviour and Beliefs about This New Phenomenon. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(4), 372-392.
- Livazović, G. (2012.). Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. *Kriminologija i socijalna integracija*, 20(1), 1-22.
- Luciana, R. P. (2010.). One minute more: Adolescent addiction for virtual world. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(1), 3706-3710. doi: 10.1016/j.sbspro.2010.03.576
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S. i Gleason, M. E. J. (2002.). Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction?. *Journal of Social Issues*, 58(1), 9-31.
- Mesch, G. S. i Talmud, I. (2006.). Online Friendship Formation, Communication Channels, and Social Closeness. *International Journal of Internet Science*, 1(1), 29-44.
- Naughton, J. (2014.). *Od Gutenberga do Zuckerberga*. Zagreb: Edicije Božičević.
- Nazor, M., Sunko, E. i Šandrović-Mucalo, V. (2002.). *Izazov je biti učitelj*. Split: Liga za borbu protiv narkomanije.
- Nicholas, C. (2011.). *Plitko*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Nilan, P., Burgess, H., Hobbs, M., Threadgold, S. i Alexander, W. (2015.). Youth, Social Media, and Cyberbullying Among Australian Youth: "Sick Friends", *Social Media + Society*. doi:10.1177/2056305115604848
- Olason, D. T., Kristjansdottir, E., Einarsdottir, H., Haraldsson, H., Bjarnason, G. i Derevensky, J. J. (2011.). Internet Gambling and Problem Gambling Among 13 to 18 Year Old Adolescents in Iceland. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 9(3), 257-263.
- Olweus, D. (2012.). Cyberbullying: An overrated phenomenon?. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(5), 520-538. doi: 10.1080/17405629.2012.682358
- Patchin, J. W. i Hinduja, S. (2006.). Bullies Move Beyond the Schoolyard: A Preliminary Look at Cyberbullying. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Peter, J. i Valkenburg, P. M. (2006.). Adolescents' Exposure to Sexually Explicit Online Material and Recreational Attitudes Toward Sex. *Journal of Communication*, 56(4), 639-660.
- Price, M. i Dalgleish, J. (2010.). Cyberbullying: Experiences, Impacts and Coping Strategies as Described by Australian Young People. *Youth Studies Australia*, 29(2), 51-59.
- Puharić, Z., Stašević, I., Ropac, D., Petričević, N. i Jurišić, I. (2014.). Istraživanje čimbenika nastanka ovisnosti o internetu. *Acta Med Croatica*, 68 (4/5), 361-373.
- Putnik, N. i Bošković, M. (2015.). Utjecaj medija na percepciju sigurnosnih rizika povezanih s društvenim umrežavanjem putem Interneta – studija slučaja. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 17(2), 569-595.
- Rijavec, M., Raboteg-Šarić, Z. i Franc, R. (1999.). Komponente samoreguliranog učenja i školski uspjeh. *Društvena istraživanja*, 8(4), 529-541.

- Savoldi, F. i Ferraz de Abreu, P. (2016.). Bullying, cyberbullying and Internet usage among young people in post-conflict Belfast. *Cogent Social Sciences*. doi: 10.1080/23311886.2015.1132985
- Schmidt, E. i Cohen, J. (2014.). *Novo digitalno doba*. Zagreb: Profil.
- Selfhout, M. H. W., Branje, S. J. T., Delsing, M., ter Bogt, T. F. M. i Meeus, W. H. J. (2009.). Different types of Internet use, depression, and social anxiety: The role of perceived friendship quality. *Journal of Adolescence*, 32(4), 819-833.
- Shapka, J. D. i Law, D. M. (2013.). Does One Size Fit All? Ethnic Differences in Parenting Behaviors and Motivations for Adolescent Engagement in Cyberbullying. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(5), 723-738.
- Siegle, D. (2010.). Cyberbullying and Sexting: Technology Abuses of the 21st Century. *Gifted Child Today*, 33(2), 14-16.
- Tapscott, D. (2012.). *Odrasiti digitalno*. Zagreb: Mate.
- Valkenburg, P. M. i Soeters, K. E. (2001.). Children's Positive and Negative Experiences With the Internet: An Exploratory Survey. *Communication Research*, 28(5), 652-675.
- Weinstein, E. C. i Selman, R. L. (2014.). Digital stress: Adolescents' personal accounts. *New Media & Society*. doi:10.1177/1461444814543989
- Wong-Lo, M. i Bullock, L. M. (2011.). Digital Aggression: Cyberworld Meets School Bullies. *Preventing School Failure*, 55(2), 64-70.
- Ybarra, M. i Mitchell, K. (2007.). Prevalence & frequency of Internet harassment instigation: Implications for adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, 41(2), 189-195.
- Ybarra, M. i Mitchell, K. J. (2005.). Exposure to Internet Pornography among Children and Adolescents: A National Survey. *Cyber Psychology & Behavior*, 8(5), 473-486.
- Young, K. S. (2009.). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.
- Živković, V. i Maršić, T. (2014.). Povezanost učeničkog pretraživanja nastavnih sadržaja na internetu sa školskim uspjehom. *Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu*, 5(1), 123-131. Preuzeto 18. siječnja 2016. iz: <http://hrcak.srce.hr/127014>

The connection between academic achievement and risk behaviours of secondary school students on the Internet

Abstract

The aim of this study was to examine the connection between academic achievement and risk behaviours of secondary school students on the Internet. The Internet strongly affects and to a large extent shapes the lives of all the categories of the population, from the youngest to the oldest ones, and the amount of time that children and young people daily spend online is increasing.

The study included 2,395 respondents (1,201 students of the first year of secondary school, and 1,194 students of the third year of secondary school) from 18 secondary schools in the Sisak- Moslavina County and Zagreb County. The results showed low negative correlation of academic achievement at all composite variables (Behaviour prohibited by law, Personally and socially irresponsible behaviour, Communication with strangers, Behaviour at the expense of others, Manipulation with one's own data and the data of others).

The data presented in this study contribute to expanding knowledge about the behaviour of secondary school students and can help parents, teachers and all the professionals involved in the prevention of risk behaviour of children and young people on the Internet.

Key words: Internet, risk behaviours, secondary school, academic achievement

